

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH O ZABEZPIECZENIE SPADKU, SPIS INWENTARZA I WYKAZ INWENTARZA

Marcin Uliasz

BIBLIOTEKA SĄDOWA

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH O ZABEZPIECZENIE SPADKU, SPIS INWENTARZA I WYKAZ INWENTARZA

Marcin Uliasz

BIBLIOTEKA SĄDOWA

Stan prawny na 15 marca 2016 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Joanna Maź

Opracowanie redakcyjne
Dagmara Wachna

Łamanie
Wolters Kluwer

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-8092-233-4

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział I	
Postępowanie w sprawach o zabezpieczenie spadku	13
1. Zabezpieczenie spadku – rys historyczny	13
2. Cele i funkcje zabezpieczenia spadku	17
3. Charakter postępowania o zabezpieczenie spadku	23
4. Regulacje dotyczące zabezpieczenia spadku	30
5. Stadia postępowania w sprawie o zabezpieczenie spadku	32
6. Zabezpieczenie spadku – zakres przedmiotowy	34
7. Organy procesowe w sprawach o zabezpieczenie spadku	37
7.1. Organy postępowania i ich kompetencje	37
7.2. Jurysdykcja krajowa w sprawach o zabezpieczenie spadku	38
7.3. Właściwość i skład sądu w sprawie o zabezpieczenie spadku	40
8. Uczestnicy postępowania o zabezpieczenie spadku	46
8.1. Wnioskodawca	46
8.2. Uczestnicy	55
9. Podstawa zabezpieczenia	57
10. Przebieg stadium jurysdykcyjnego	63
10.1. Wszczęcie postępowania	63
10.1.1. Wniosek – warunki formalne i fiskalne	63
10.1.2. Wszczęcie postępowania z urzędu	68
10.2. Posiedzenia sądu	71
10.3. Zakres kognicji sądu	72
11. Orzeczenia	77
12. Środki zabezpieczenia spadku	82
12.1. Uwagi ogólne	82
12.2. Wybór środka zabezpieczenia	85
12.3. Przesłanki stosowania poszczególnych środków zabezpieczenia	88
12.3.1. Spis majątku ruchomego i oddanie go pod dozór	88
12.3.2. Złożenie do depozytu sądowego	89
12.3.3. Ustanowienie zarządu tymczasowego	94
12.3.4. Ustanowienie dozoru nad nieruchomością	100

12.3.5. Sprzedaż ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu	101
12.3.6. Nienazwane środki zabezpieczenia spadku	104
13. Środki zaskarżenia	106
14. Zmiana środka zabezpieczenia	109
15. Uchylenie zabezpieczenia spadku	111
16. Obowiązki notyfikacyjne sądu	113
17. Szczególne tryby zabezpieczenia spadku	116

Rozdział II

Postępowanie w sprawach o spis inwentarza	122
1. Spis inwentarza – rys historyczny	122
2. Cele i funkcje postępowania w sprawach o spis inwentarza	124
3. Charakter postępowania o spis inwentarza	129
4. Regulacje dotyczące spisu inwentarza	133
5. Konstrukcja postępowania w sprawie o spis inwentarza	135
6. Istota spisu inwentarza	137
7. Skutki spisu inwentarza	140
8. Organy postępowania w sprawach o spis inwentarza	149
9. Wnioskodawca	153
10. Uczestnicy postępowania	163
11. Wszczęcie postępowania	165
12. Wniosek o sporządzenie spisu inwentarza	167
13. Posiedzenia sądu	170
14. Szczególny tryb postępowania	171
15. Orzeczenia	173
16. Ogłoszenie o wydaniu postanowienia	176
17. Środki zaskarżenia	180
18. Uzupełniający spis inwentarza	181

Rozdział III

Wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku oraz o sporządzeniu spisu inwentarza	186
1. Stadium wykonawcze postępowania i tryb jego wszczęcia	186
2. Podstawa postępowania wykonawczego	190
3. Organ prowadzący postępowanie wykonawcze – problem właściwości	191
4. Czynności sądu (referendarza sądowego) w stadium wykonawczym	195
5. Wnioskodawca i uczestnicy postępowania wykonawczego	199
6. Odpowiednie stosowanie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym	201
7. Wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku albo zmianie środka zabezpieczenia	202
7.1. Przepisy ogólne	202
7.2. Spis majątku ruchomego i oddanie go pod dozór	206
7.3. Zarząd tymczasowy	211
8. Obowiązki notyfikacyjne komornika	214
9. Sporządzenie spisu inwentarza	215

Rozdział IV

Koszty postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku i spis inwentarza	226
1. Koszty stadium rozpoznawczego	226
2. Koszty stadium wykonawczego	231

Rozdział V

Postępowanie w sprawach o ogłoszenie wykazu inwentarza	239
1. Istota i skutki wykazu inwentarza	239
2. Wykaz inwentarza a spis inwentarza	245
3. Wszczęcie postępowania i organy postępowania	246
Zakończenie	253
Wykaz literatury	255

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

k.c.	–	ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
Konstytucja RP	–	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
k.p.c.	–	ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
u.k.s.e.	–	ustawa dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 790 z późn. zm.)
u.k.s.c.	–	ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1025 z późn. zm.)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

Mon. Praw.	–	Monitor Prawniczy
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNCP	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Cywilnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNP	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSPika	–	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
OTK-A	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, seria A
OTK ZU	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy

WSTĘP

Prezentowana monografia dotyczy postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku, spis inwentarza i wykaz inwentarza. Motywy przemawiające za omówieniem tej tematyki wiążą się przede wszystkim z wejściem w życie ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 539). Ustawa ta gruntownie znowelizowała regulacje kodeksu postępowania cywilnego dotyczące postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku i spis inwentarza. Wprowadziła również do kodeksu cywilnego i kodeksu postępowania cywilnego przepisy odnoszące się do instytucji wykazu inwentarza, która stanowi *novum* w polskim prawie cywilnym (materialnym i procesowym).

Problematyka postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku i spis inwentarza nie została dotychczas szerzej omówiona w polskim piśmiennictwie prawniczym. Jest ona przedmiotem licznych opracowań komentarzowych i podręcznikowych, które nie mają wyczerpującego charakteru. W ostatnich latach ukazały się dwie pozycje dotyczące postępowania w tych sprawach – artykuł M. Walasika pt. *Zabezpieczenie spadku obejmującego rachunek bankowy* (Przegląd Sądowy 2010, nr 1) oraz obszerny (dwuczęściowy) artykuł A. Stempniaka pt. *Spis inwentarza – wybrane aspekty postępowania* (Mon. Praw. 2012, nr 5 i 6). Należy też wspomnieć monografię J. Jagielly pt. *Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym* (Warszawa 2007), w której omówiono szereg zagadnień dotyczących analizowanych postępowań oraz uwypuklono ich podobieństwa i różnice w odniesieniu do innych postępowań realizujących podobne cele (funkcje). Brak zainteresowania doktryny tą problematyką wynika zapewne stąd, że do sądów wpływa niewielka liczba tych spraw i niezwykle rzadko trafiają one na wokandę Sądu Najwyższego, gdyż nie przysługuje w nich skarga kasacyjna.

Wskazana wyżej nowelizacja zmieniła regulacje kodeksu cywilnego dotyczące odpowiedzialności za długi spadkowe. Obowiązującą poprzednio zasadę, według której spadkobiercy ponosili pełną odpowiedzialność za długi spadkowe, zastąpiono regułą odpowiedzialności ograniczonej do wartości stanu czynnego spadku. Zmiana ta może spowodować, że w ciągu najbliższych lat nastąpi zwiększenie liczby spraw o sporządzenie spisu inwentarza, gdyż to właśnie na podstawie tego spisu dochodzi do ustalenia wartości stanu czynnego spadku. Spisy inwentarza będą też częściej wykorzystywane przez komorników sądowych w postępowaniach egzekucyjnych prowadzonych przeciwko spadkobiercom dłużnika. Wartość stanu czynnego spadku może być ustalana również na podstawie wykazu inwentarza, ale aktualnie trudno przewidzieć, jaki będzie stopień zainteresowania takim trybem ustalania wartości stanu czynnego spadku. Nie da się też

wykluczyć, że wierzyciele spadkowi będą traktowali złożone wykazy nieufnie (jako mało wiarygodne) i będą inicjować postępowania o sporządzenie spisu inwentarza.

Niniejsze opracowanie zostało podzielone na pięć części (rozdziałów). Pierwsza część zawiera omówienie zagadnień dotyczących m.in. celu i funkcji zabezpieczenia spadku oraz szeroko rozumianego przebiegu fazy rozpoznawczej postępowania w tych sprawach. Jest ona najobszerniejsza, co wiąże się z objętością regulacji poświęconych tej tematyce. W drugiej części zaprezentowano tę samą problematykę w odniesieniu do spraw o sporządzenie spisu inwentarza.

Postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku i spis inwentarza mają charakter samodzielny (autonomiczny) względem siebie oraz w stosunku do innych spraw spadkowych unormowanych w przepisach o postępowaniu rozpoznawczym. Postępowania w tych sprawach nie mogą być utożsamiane z postępowaniem zabezpieczającym, uregulowanym w części drugiej kodeksu postępowania cywilnego. Specyfika tych postępowań polega również na tym, że obejmują one stadium rozpoznawcze oraz wykonawcze. Wykonanie postanowień odbywa się w postępowaniu nieprocesowym, do którego jedynie odpowiednio stosuje się niektóre przepisy dotyczące postępowania egzekucyjnego. Z uwagi na to, że część przepisów normujących stadium wykonawcze to regulacje wspólne dla obu kategorii spraw i ich odrębne omówienie zmuszałoby do powtórzeń, tematyka wykonania postanowień jest prezentowana w trzeciej części niniejszego opracowania. To samo należy odnieść do problematyki kosztów postępowania i kosztów sądowych w tych sprawach, która jest omówiona łącznie w czwartym rozdziale. Ostatni rozdział jest poświęcony postępowaniu dotyczącemu ogłoszenia o złożeniu wykazu inwentarza.

Monografia jest adresowana przede wszystkim do praktyków (sędziów, referendarzy sądowych, komorników sądowych, adwokatów, radców prawnych i aplikantów), ponieważ zamierzeniem autora jest uwypuklenie i próba wyjaśnienia praktycznych zagadnień i wątpliwości istniejących przed wejściem w życie nowelizacji oraz tych, które mogą się pojawić na gruncie znowelizowanych przepisów.

Książka nie pretenduje do roli wyczerpującego opracowania dotyczącego tytułowych postępowań. Z tego względu fragmenty dotyczące zagadnień historycznych oraz teoretycznych mają głównie charakter porządkujący i sygnalizacyjny. To samo należy odnieść do rozważań poświęconych materialnoprawnym skutkom spisu inwentarza i wykazu inwentarza.

Marcin Uliasz
Warszawa, 11 stycznia 2016 r.

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH O ZABEZPIECZENIE SPADKU

1. Zabezpieczenie spadku – rys historyczny

Unifikacja przepisów dotyczących postępowania w sprawach spadkowych nastąpiła dopiero z dniem 1 stycznia 1947 r. W tym dniu wszedł w życie dekret z dnia 8 listopada 1946 r. o postępowaniu spadkowym¹.

W przepisach dekretu uregulowano m.in. postępowanie w sprawach o zabezpieczenie spadku oraz w sprawach o spis inwentarza. Regulacje te zostały zamieszczone w dziale II, rozdziale I („Zabezpieczenie spadku”), rozdziale II („Spis inwentarza”) oraz rozdziale III („Przepisy łączne o zabezpieczeniu spadku i o spisie inwentarza”). Do postępowań w tych sprawach znajdowały również zastosowanie niektóre przepisy ogólne zawarte w art. 1 i 3 dekretu. Systematyka przepisów dotyczących postępowania w tych sprawach, a w szczególności zamieszczenie w odrębnym rozdziale przepisów łącznych, czyli wspólnych dla obu rodzajów spraw, świadczy o tym, że dostrzeżono liczne podobieństwa w postępowaniu w tych sprawach. Takie łączne unormowanie tych zagadnień było symptomatyczne również dla późniejszych regulacji i zostało przyjęte w aktualnym stanie prawnym.

Zgodnie z przepisem art. 5 dekretu do zabezpieczenia spadku właściwy był sąd miejsca, gdzie znajdowały się rzeczy, które były we władaniu spadkodawcy w czasie jego śmierci. Jeżeli sąd ten nie był sądem spadku, niezwłocznie zawiadamiał on sąd spadku o dokonanym zabezpieczeniu. Podstawy zabezpieczenia spadku były unormowane w art. 6, który stanowił, że spadek zabezpiecza się, gdy zachodzi niebezpieczeństwo usunięcia, uszkodzenia lub zniszczenia rzeczy pozostałych po spadkodawcy albo gdy z innych przyczyn zachodzi potrzeba pieczy nad mieniem spadkowym. Do środków zabezpieczenia należały: 1) spisanie i oddanie majątku ruchomego pod dozór, 2) złożenie do depozytu sądowego, 3) ustanowienie zarządu tymczasowego, 4) ustanowienie dozoru nad nieruchomością. Możliwe było zastosowanie kilku sposobów zabezpieczenia jednocześnie lub kolejno.

Przepis art. 8 § 1 dekretu wskazywał krąg osób legitymowanych do wystąpienia z wnioskiem o zabezpieczenie spadku. Wniosek ten mógł pochodzić od osoby, która uprawdopodobniła prawo do spadku, wykonawcy testamentu, współwłaściciela rzeczy pozostałych po spadkodawcy, wierzyciela mającego pisemny dowód należności prze-

¹ Dz. U. Nr 63, poz. 346 z późn. zm.

ciwko spadkodawcy oraz prokuratora, Prokuratorii Generalnej i właściwej władzy podatkowej. Natomiast wydanie z urzędu postanowienia o zabezpieczeniu spadku następowało wtedy, gdy sąd powziął wiadomość, że spadkobierca jest nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do działań prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela albo gdy spadkobierca jest nieznan. Przepis art. 9 dekretu dopuszczał również możliwość stosowania środków tymczasowych. Zachodziła ona wtedy, gdy istniało niebezpieczeństwo usunięcia, uszkodzenia lub zniszczenia rzeczy, które były we władaniu spadkodawcy. Kompetencje do ich stosowania przyznano organom miejscowej administracji ogólnej lub zarządu gminy. Organy te były obowiązane o zarządzonych środkach zabezpieczenia zawiadomić niezwłocznie sąd, do którego właściwości należy zabezpieczenie spadku.

Przepis art. 10 dekretu normował zabezpieczenie spadku po spadkodawcy, który zmarł na statku morskim lub powietrznym. Zabezpieczenie rzeczy, które znajdowały się we władaniu zmarłego, było dokonywane przez kierownika statku według przepisów o zabezpieczeniu. Akt zabezpieczenia kierownik odsyłał sądowi spadku, a jeżeli zachodziły trudności w oznaczeniu tego sądu – sądowi grodzkiemu miejsca przybicia statku w Polsce.

Przepisy art. 12–17 dekretu dotyczyły czynności podejmowanych w ramach spisania majątku ruchomego. Zastrzeżono również, że pieniądze i papiery wartościowe podlegają złożeniu do depozytu sądowego. Kosztowności podlegały złożeniu do depozytu albo oddaniu do przechowania wyznaczonemu dozorczy.

W treści art. 18 dekretu upoważniono organ wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu do wydania z pieniędzy spadkowych członkowi rodziny spadkodawcy, a gdyby to nie było możliwe, domownikowi spadkodawcy albo innej odpowiedniej osobie sumy potrzebnej na koszty pogrzebu spadkodawcy. W celu zaspokojenia tych kosztów sąd mógł zarządzić sprzedaż odpowiedniej części ruchomości spadkowych, oznaczając przy tym sposób sprzedaży. Organ wykonujący postanowienie o zabezpieczeniu mógł z pieniędzy spadkowych pozostawić członkom rodziny spadkodawcy, którzy w czasie jego śmierci z nim mieszkali, odpowiednią kwotę na zaspokojenie ich niezbędnych potrzeb na czas nie dłuższy niż miesiąc.

Kolejne przepisy normowały zagadnienia związane z wyznaczeniem dozorczy i tymczasowego zarządcy. Według art. 21 § 2 i 3 dekretu zarządca miał wykonywać czynności, do których był uprawniony i obowiązany zarządca ustanowiony w drodze zabezpieczenia roszczenia przez sekwestr. Organ, który wyznaczył zarządcę, był uprawniony do wydania mu z funduszków spadku odpowiedniej sumy na niezbędne wydatki.

Przepis art. 23 dekretu przewidywał natomiast, że jeżeli ustała potrzeba zabezpieczenia, podlegało ono uchyleniu przez sąd z urzędu lub na wniosek osób uprawnionych do żądania zabezpieczenia.

Przepisy łączne dotyczące zabezpieczenia spadku i spisu inwentarza odnosiły się przede wszystkim do kwestii związanych z wykonaniem postanowienia o zabezpieczeniu spadku. Według art. 31 dekretu wykonanie tego postanowienia należało do komornika, ale sąd, stosownie do okoliczności, mógł wyznaczyć do wykonania tych czynności notariusza albo burmistrza lub wójta gminy. W zakresie tych czynności organy te podlegały sądowi, który wydał wykonywane postanowienie. Na ich czynności można było wnieść skargę do sądu. Przepis art. 33 § 2 dekretu przewidywał, że na postanowienie

sądu służy zażalenie, co oznaczało, że wszystkie postanowienia wydane wskutek zażalenia czynności organu wykonującego postanowienie były zaskarżalne.

W art. 34 dekretu zamieszczono regulacje materialnoprawne dotyczące odpowiedzialności odszkodowawczej organu wykonującego postanowienie. Poza przepisami dotyczącymi wykonania postanowienia o zabezpieczeniu spadku przepisy łączne dotyczyły również kosztów zabezpieczenia (koszty zabezpieczenia, oprócz tych, które zostały włożone na wierzyciela żądającego spisu inwentarza, obciążały spadek) i wykonalności postanowień (z art. 38 wynikało, że postanowienia sądu, wydane stosownie do przepisów o zabezpieczeniu spadku, były natychmiast wykonalne z wyjątkiem postanowień w przedmiocie zmiany lub uchylenia zabezpieczenia). Wprost przewidziano również, że na te postanowienia służy zażalenie.

Cytowane przepisy dekretu o postępowaniu w sprawach spadkowych obowiązywały do dnia 31 grudnia 1964 r., czyli do wejścia w życie kodeksu postępowania cywilnego. W kodeksie zakres przepisów dotyczących postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku został znacznie ograniczony w stosunku do przepisów dekretu. Kodyfikatorzy obawiali się tzw. przeładowania kodeksu i z tego względu zamieścili w nim jedynie cztery artykuły dotyczące postępowania w omawianych sprawach. Przepisy te dotyczyły właściwości państwowego biura notarialnego w sprawach o zabezpieczenie spadku (art. 633 k.p.c.), podstaw zabezpieczenia (art. 634 k.p.c.), trybu wszczęcia postępowania, kręgu osób legitymowanych do wystąpienia z wnioskiem o zabezpieczenie spadku, wykonania postanowienia i zaskarżenia postanowienia (art. 635 k.p.c.) oraz środków zabezpieczenia spadku (art. 636 k.p.c.). Ponadto w art. 639 k.p.c. wprowadzono upoważnienie dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia, w którym „określi szczegółowy tryb postępowania w sprawach unormowanych w niniejszym rozdziale”, co odnosiło się do spraw o zabezpieczenie spadku i spis inwentarza. Należy podkreślić, że tak sformułowane upoważnienie ustawowe obowiązywało aż do 17 października 2015 r., pomimo że nie odpowiadało wymaganiom wynikającym z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP². Na podstawie upoważnienia wydano rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 października 1966 r. o postępowaniu przy zabezpieczaniu spadku i przy sporządzaniu spisu inwentarza³.

Charakterystyczną zmianą wprowadzoną w przepisach kodeksu postępowania cywilnego oraz rozporządzenia było powierzenie czynności z zakresu zabezpieczenia spadku państwowym biuram notarialnym. Biurom tym powierzono również kompetencje

² Przepis art. 92 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu. Podstawową wadą tego upoważnienia był brak wytycznych. Trybunał Konstytucyjny przyjmuje w orzecznictwie, że „wytyczne” nie muszą być zawarte w przepisie formującym upoważnienie do wydania rozporządzenia, lecz „możliwe jest też ich pomieszczenie w innych przepisach ustawy, o ile tylko pozwala to na precyzyjne zrekonstruowanie treści tych wytycznych. Jeżeli jednak rekonstrukcja taka okaże się niemożliwa, to przepis zawierający upoważnienie będzie musiał zostać uznany za wadliwy konstytucyjnie” (wyrok z dnia 26 października 1999 r., K 12/99, OTK ZU 1999, nr 6, poz. 120). Trybunał podniósł tę okoliczność również w uzasadnieniu postanowienia z dnia 11 lutego 2015 r., P 8/14 (OTK-A 2015, nr 2, poz. 20). Uznał w nim, że aby móc stwierdzić niekonstytucyjność przepisu art. 639 k.p.c., konieczne byłoby ustalenie, że wytyczne takie nie mogą zostać zrekonstruowane również w oparciu o treść pozostałych przepisów kodeksu. Jest to o tyle istotne, że art. 639 k.p.c. wprost odwołuje się do pozostałych przepisów rozdziału, w którym jest on zamieszczony. W orzeczeniu nie zrekonstruowano tych wytycznych, gdyż Trybunał umorzył postępowanie w tej sprawie.

³ Dz. U. Nr 43, poz. 258.

w innych sprawach spadkowych. Przepis art. 630 § 1 k.p.c. przewidywał, że czynności w postępowaniu spadkowym, należące do właściwości państwowych biur notarialnych, spełnia notariusz. Na czynności państwowego biura notarialnego przysługiwała uczestnikowi postępowania skarga do sądu powiatowego, w którego okręgu biuro to się znajdowało, w terminie tygodniowym od dnia dokonania czynności, jeżeli o dniu tym był zawiadomiony, a w przeciwnym razie od dnia, w którym uczestnik powziął wiadomość o czynności. Postanowienia państwowych biur notarialnych podlegały wykonaniu z chwilą ich wydania, ale sąd mógł wstrzymać wykonalność zaskarżonego postanowienia.

W przepisach cytowanego wyżej rozporządzenia z dnia 1 października 1966 r. przewidziano, że postanowienie o zabezpieczeniu spadku wykonuje państwowe biuro notarialne, które je wydało. Biuro to mogło jednak zlecić wykonanie postanowienia komornikowi, w którego okręgu znajdowały się rzeczy podlegające zabezpieczeniu lub wciągnięciu do spisu inwentarza. Zlecenie to było zamieszczane w treści postanowienia. Przy wykonywaniu postanowienia przez komornika nadzór nad jego czynnościami sprawowało państwowe biuro notarialne, które wydało postanowienie. Czynności komornika podlegały zaskarżeniu w drodze zarzutów do państwowego biura notarialnego.

Ponadto w rozporządzeniu zamieszczono szereg przepisów stanowiących odpowiedniki regulacji zawartych w opisanym wyżej dekrete, w tym także przepisy dotyczące kosztów zabezpieczenia spadku oraz zmiany i uchylecia postanowienia o zabezpieczeniu spadku.

Powyższe regulacje uległy zmianie w związku z wejściem ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o notariacie oraz o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego i ustawy o księgach wieczystych (Dz. U. Nr 22, poz. 92). W wyniku tej nowelizacji sprawy o zabezpieczenie spadku przekazano do kompetencji sądów. W związku z tym wydano również rozporządzenie z dnia 1 października 1991 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania przy zabezpieczaniu spadku i sporządzaniu spisu inwentarza (Dz. U. Nr 92, poz. 411). Różnica pomiędzy przepisami dawnego i nowego rozporządzenia polegała jedynie na wyeliminowaniu państwowych biur notarialnych jako organów prowadzących postępowania w omawianych sprawach. W pozostałym zakresie w rozporządzeniu z dnia 1 października 1991 r. powtórzono regulacje zawarte w poprzednim rozporządzeniu.

Ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw⁴ wprowadzono przepis art. 636¹ k.p.c., który przewiduje, że przepisy o zabezpieczeniu spadku stosuje się odpowiednio do zabezpieczenia przedmiotu zapisu windykacyjnego.

Natomiast gruntowne zmiany przepisów dotyczących zabezpieczenia spadku wprowadzono ustawą z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw⁵, która weszła w życie z dniem 18 października 2015 r. Nowela ta przeniosła do kodeksu postępowania cywilnego regulacje dotyczące postępowania w tych sprawach, które były zawarte w aktach wykonawczych i dotyczyły tzw. materii ustawowej. Regulacje te uległy również pewnym modyfikacjom. W związku ze zmianą

⁴ Dz. U. Nr 85, poz. 458.

⁵ Dz. U. poz. 539.

upoważnienia ustawowego zawartego w art. 639 k.p.c. w dniu 15 października 2015 r. Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie w sprawie niektórych czynności dokonywanych w ramach zabezpieczenia spadku⁶.

2. Cele i funkcje zabezpieczenia spadku

W doktrynie wyróżnia się cele i funkcje postępowania cywilnego⁷. Nierzadko te pojęcia są ze sobą utożsamiane albo używa się ich zamiennie⁸. Zagadnienia te są różnie ujmowane w literaturze, a ich pełne omówienie przekraczałoby granice niniejszego opracowania.

Należy opowiedzieć się za potrzebą odróżnienia celu i funkcji postępowania, choć istnieje między nimi sprzężenie tego rodzaju, że cel determinuje funkcję postępowania. Według K. Korzana cel postępowania stanowi element statyczny. Jest on pożądanym skutkiem określonej działalności. Celem postępowania cywilnego jest urzeczywistnienie normy prawa materialnego przez wydanie orzeczenia zgodnego z jego treścią⁹. Według H. Trammera celem postępowania cywilnego jest sprawdzenie zasadności roszczenia formalnego, a więc postępowanie powinno zostać ukończone przez wydanie wyroku, tzn. orzeczenia rozstrzygającego meritum sprawy¹⁰. Niekiedy rozróżnia bardziej szczegółowe cele, czyli cele poszczególnych rodzajów postępowań¹¹.

Tytułem przykładu można wskazać pogląd M. Waligórskiego, który wyróżnia wśród celów postępowania cywilnego m.in. unormowanie konkretnego stosunku prawnego przez wydanie dla niego konkretnej normy prawnej, urzeczywistnienie tej normy przez wprowadzenie jej w miejsce istniejącego stanu faktycznego, zabezpieczenie powyższych celów, a nawet tak szczegółowe cele, jak nadzór nad nieletnimi czy prowadzenie rejestru spółek¹².

⁶ Dz. U. poz. 1643.

⁷ W wypowiedziach niektórych autorów wyraźnie rozróżnia się te dwa pojęcia – por. W. Berutowicz, *Funkcja postępowania cywilnego w Polsce Ludowej* (w:) J. Jodłowski (red.), *Wstęp do systemu prawa procesowego cywilnego*, Ossolineum 1974, s. 7 i n.; W. Siedlecki (w:) J. Polickiewicz, W. Siedlecki, E. Wengerek, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 1980, s. 12; K. Korzan, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2004, s. 13 i n.; M. Sawczuk, *O celach i funkcjach postępowania cywilnego procesowego i nieprocesowego (niespornego)* (w:) A. Marciniak (red.), *Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae: księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza*, Łódź 1998, s. 327; A. Jakubecki, *Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej*, Warszawa 2002, s. 165; S. Cieślak, *Formalizm postępowania cywilnego*, Warszawa 2008, s. 55–59; M. Walasik, *Analogia w prawie procesowym cywilnym*, Warszawa 2013, s. 129–141 oraz 150–159; R. Kulski, *Cele i funkcje postępowania cywilnego* (w:) K. Markiewicz, A. Torbus (red.), *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego*, Warszawa 2014, s. 466.

⁸ Na przykład M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe cywilne. Funkcja i struktura*, Warszawa 1947, s. 35; S. Włodyka, *Pojęcie postępowania cywilnego i jego rodzaje* (w:) J. Jodłowski (red.), *Wstęp do systemu...*, s. 282; J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona prawna...*, Warszawa 2007, s. 197 i n.

⁹ K. Korzan, *Postępowanie...*, s. 13.

¹⁰ H. Trammer, *Następca bezprzedmiotowości procesu cywilnego*, Warszawa 1950, s. 19.

¹¹ Należy też odnotować poglądy, według których celem postępowania cywilnego jest osądzenie sprawy w warunkach sprawiedliwego, to jest rzetelnego i sprawnego postępowania, urzeczywistniającego postulat praworządności i gwarantującego każdemu możliwość dochodzenia swoich racji. Trzeba jednak zgodzić się z M. Walasikiem, który krytycznie odnosi się do takiego pojmowania celu postępowania cywilnego (*Analogia...*, s. 152–159 i cyt. tam literatura).

¹² M. Waligórski, *Polskie prawo procesowe...*, s. 32 i n. Podobnie wypowiada się na ten temat W. Siedlecki. Autor ten wprawdzie nie zawsze odróżnia cel postępowania od jego funkcji, ale wskazuje, że można mówić o jednej ogólnej funkcji postępowania cywilnego, jaką spełnia ono w porządku prawnym. Jednocześnie jednak zastrzega, że może

Wydaje się, że współcześnie określenie celu postępowania cywilnego wymaga uwzględnienia przepisów rangi konstytucyjnej, a zwłaszcza konstytucyjnego prawa do sądu przewidzianego w art. 45 Konstytucji RP. Jak wskazuje P. Pogonowski, postępowanie cywilne, w ramach którego załatwiane są sprawy cywilne i inne, stanowi podstawowe instrumentarium zapewnienia ochrony praw jednostki¹³. Ochrona praw jednostki jest zatem ogólnym celem postępowania cywilnego. Bez znaczenia jest to, czy ochrona ta jest celem postępowania w sprawach wymagających wymierzenia sprawiedliwości, czy w innych sprawach należących do zakresu ochrony prawnej¹⁴.

Wyróżnienie celów szczegółowych poszczególnych rodzajów postępowań jest natomiast uzależnione od stopnia szczegółowości kryterium dywersyfikacji tych rodzajów. Zależy ono zatem od tego, czy kryterium to będzie miało charakter ogólny (np. podział na postępowanie rozpoznawcze, zabezpieczające i egzekucyjne), czy bardziej szczegółowy. Potrzeba stosowania szczegółowych kryteriów pojawia się zwłaszcza na gruncie postępowania nieprocesowego, gdyż w sprawach tych nie zawsze celem postępowania jest unormowanie stosunku prawnego przez wydanie dla niego konkretnej normy prawnej. W niektórych sprawach celem jest ochrona praw lub interesów majątkowych (np. w sprawach dotyczących zarządu rzeczą wspólną, majątkiem małoletniego albo zarządu spadkiem nieobjętym) albo ochrona praw lub interesów szerszej grupy podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym (np. w sprawach wieczystoksięgowych albo rejestrowych). Należy przy tym dodać, że celem postępowania nieprocesowego w niektórych sprawach może być także urzeczywistnienie normy konkretnej (zawartej w orzeczeniu) przez wprowadzenie jej w miejsce istniejącego stanu faktycznego. W ramach postępowania nieprocesowego może się bowiem odbywać wykonanie niektórych orzeczeń¹⁵. Wynika stąd, że postępowanie nieprocesowe (mimo że stanowi tryb postępowania rozpoznawczego) może zmierzać do realizacji innych celów niż postępowanie procesowe.

Określenie celu postępowania w sprawie o zabezpieczenie spadku wymaga odwołania się do tzw. przedmiotowej podstawy zabezpieczenia spadku wyartykułowanej w art. 634 k.p.c.¹⁶ Przepis ten przewiduje, że spadek zabezpiecza się, gdy zostanie uprawdopodobnione, że z jakiegokolwiek przyczyny może dojść do naruszenia rzeczy lub praw

istnieć wielość funkcji właściwych dla poszczególnych rodzajów postępowania. Chodzi zatem o ustalenie w drodze orzeczenia sądowego, jaka norma prawna powinna być w danym przypadku zastosowana, jak również w jaki sposób ma być przeprowadzone jej urzeczywistnienie za pomocą powołanych do tego organów państwowych. Niezależnie od tego wyróżnia też postępowanie zabezpieczające, którego zadaniem jest zabezpieczenie celu procesu cywilnego (W. Siedlecki (w:) J. Jodłowski, W. Siedlecki, *Postępowanie cywilne. Część ogólna*, Warszawa 1958, s. 9; por. też: *idem*, *Przedmiot postępowania cywilnego* (w:) J. Jodłowski (red.), *Wstęp do systemu...*, s. 217 i n.).

¹³ P. Pogonowski, *Realizacja prawa do sądu w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2005, s. 17.

¹⁴ Rozróżnienie tych dwóch aspektów działalności sądów przewidziano w przepisach art. 1 § 2 i 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 133 z późn. zm.). Wynika z nich, że sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości (w zakresie nienależącym do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego) oraz inne zadania z zakresu ochrony prawnej, powierzone w drodze ustaw. Należy jednak zastrzec, że sądy powszechne nie są jedynymi organami, które mogą wykonywać wspomniane zadania. Mogą być one bowiem wykonywane także, choć zazwyczaj w ograniczonym zakresie, przez referendarzy sądowych, sądy polubowne (arbitrażowe), komorników sądowych, notariuszy oraz kuratorów sądowych. Z przepisu art. 2 § 3 k.p.c. wynika wprost, że nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów (np. sprawy powierzone wojewódzkim zespołom do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta).

¹⁵ Por. np. art. 598⁶–598²¹ k.p.c.

¹⁶ Dostrzega to również J. Jagieła stwierdzając, że to właśnie ten przepis określa cel postępowania w sprawie o zabezpieczenie spadku (*Tymczasowa ochrona...*, s. 225).

majątkowych, które w chwili otwarcia spadku były we władaniu lub należały do spadkodawcy, zwłaszcza przez usunięcie, uszkodzenie, zniszczenie lub nieusprawiedliwione rozporządzenie.

Zdaniem J. Polickiewicza zabezpieczenie spadku może mieć na celu ochronę interesów osób, których to dotyczy, oraz ogólnego interesu społecznego czy gospodarczego (np. w razie pozostawienia bez należytej opieki gospodarstwa rolnego wymagającego podjęcia pilnych prac polowych i troszczenia się o znajdujący się w nim inwentarz żywy)¹⁷. Podobnie wypowiada się w tej kwestii B. Dobrzański, który stwierdza, że zabezpieczenie spadku następuje w interesie osób uprawnionych do zgłoszenia wniosku, a także w ogólnym interesie społeczno-gospodarczym, np. w razie pozostawienia bez opieki gospodarstwa rolnego czy nieruchomości, w których ochronie wniosek może zgłosić w szczególności właściwy organ administracji finansowej pierwszej instancji, jak również prokurator¹⁸. Według E. Wengereka zabezpieczenie roszczenia w omawianych sprawach zabezpiecza roszczenia do spadku lub w ogóle spadek przed rozgrabieniem. Autor ten podkreśla, że w istocie zdąża ono do zabezpieczenia roszczeń wynikających z praw do spadku¹⁹.

Natomiast J. Jagieła wskazuje, że bezpośrednim celem zabezpieczenia spadku jest ochrona praw wynikających ze spadkobrania przysługujących osobom zainteresowanym²⁰. Zwraca uwagę, że użyte w wypowiedzi E. Wengereka pojęcie „roszczenie” jest nieprecyzyjne. O roszczeniach takich trudno mówić zwłaszcza wtedy, gdy do naruszenia majątku spadkowego jeszcze nie doszło, a tylko grozi mu naruszenie. Ponadto od zabezpieczenia praw wynikających ze spadkobrania należy odróżnić zabezpieczenie roszczeń związanych ze spadkobranie (np. roszczeń wierzycieli spadkodawcy), które podlegają zabezpieczeniu w postępowaniu zabezpieczającym. Z tego względu J. Jagieła uznaje, że bardziej poprawne jest posługiwanie się pojęciem praw do spadku wynikających ze spadkobrania²¹.

W cytowanych wypowiedziach pojawia się istotna różnica. Według J. Polickiewicza i B. Dobrzańskiego przedmiotem ochrony są interesy (prywatny lub społeczny)²², a z wypowiedzi J. Jagieły wynika, że chodzi o ochronę praw podmiotowych. Mnogość możliwych stanów faktycznych przemawia za przyjęciem, że celem zabezpieczenia spadku jest zarówno ochrona praw podmiotowych, jak też ochrona interesów²³. Wydaje się, że dostrzega to również E. Wengerek, wspominając o zabezpieczeniu spadku „przed rozgrabieniem”²⁴.

¹⁷ J. Polickiewicz (w:) J. Polickiewicz, W. Siedlecki, E. Wengerek, *Postępowanie nieprocesowe...*, s. 247.

¹⁸ B. Dobrzański (w:) Z. Resich, W. Siedlecki (red.), *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego*, t. I, Warszawa 1975, s. 948. Por. K. Korzan, *Postępowanie...*, s. 284.

¹⁹ E. Wengerek, *Pojęcie, przedmiot i przesłanki postępowania egzekucyjnego i zabezpieczającego* (w:) J. Jodłowski (red.), *Wstęp do systemu...*, s. 360.

²⁰ J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona...*, s. 226.

²¹ *Ibidem*, s. 226–227.

²² Należy zgodzić się z J. Jagiełą, że aktualnie interes społeczny ma drugorzędne znaczenie, *Tymczasowa ochrona...*, s. 226.

²³ Potrzeba ochrony interesu spadkobierców pojawia się wtedy, gdy np. osoba trzecia zgłasza pretensje dotyczące rzeczy, którymi spadkodawca władał bez tytułu prawnego, a sama również nie posiada takiego tytułu. Przepisy dotyczące zabezpieczenia spadku gwarantują też ochronę interesów członków rodziny spadkodawcy, bez względu na to, czy są oni spadkobiercami, ponieważ art. 638⁶ k.p.c. dopuszcza wydanie takim osobom sumy potrzebnej na koszty pogrzebu spadkodawcy albo kwoty potrzebnej na ich utrzymanie.

²⁴ E. Wengerek, *Pojęcie, przedmiot i przesłanki...*, s. 360.

Z wypowiedzi J. Jagieli wynika trafny wniosek, że zakres praw chronionych w omawianym postępowaniu powinien być ujmowany szeroko i nie można go ograniczać wyłącznie do roszczenia rozumianego jako uprawnienie do domagania się spełnienia świadczenia przez inny podmiot. Wydaje się jednak, że sformułowanie „prawa do spadku wynikające ze spadkobrania” wyznacza zbyt wąski zakres praw chronionych. Postępowanie to może bowiem służyć także ochronie praw, które nie wynikają ze spadkobrania, a jedynie dotyczą składników majątkowych pozostałych po spadkodawcy (są z nimi związane)²⁵. Tytułem przykładu można wskazać prawa osób trzecich, które powstały dopiero po otwarciu spadku (np. roszczenia wynikające z umów zawartych przez zarządcę tymczasowego ustanowionego nad spadkowym przedsiębiorstwem albo gospodarstwem rolnym) albo prawa osób trzecich dotyczące rzeczy, które nie wchodzą w skład spadku, gdyż w ogóle nie należały do spadkodawcy. Celem zastosowanych środków zabezpieczenia jest też ochrona tego rodzaju praw. Nie zmienia tego fakt, że osoby, którym przysługują takie prawa, nie zawsze są legitymowane do złożenia wniosku o zabezpieczenie spadku (art. 635 § 2 k.p.c.).

Należy zatem przyjąć, że celem postępowania w sprawie o zabezpieczenie spadku jest ochrona praw i interesów dotyczących składników majątkowych pozostałych po spadkodawcy.

Przechodząc do analizy funkcji postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku, należy przyjąć, że funkcja postępowania jest kategorią dynamiczną i oznacza całokształt czynności ochrony prawnej zmierzających do urzeczywistnienia celu postępowania²⁶. W zależności zatem od przyjętego stopnia ogólności lub szczegółowości celu postępowania można wyróżnić funkcję ogólną postępowania cywilnego oraz funkcje szczegółowe. Jak już bowiem stwierdzono, cel postępowania determinuje jego funkcję.

Do ogólnych funkcji postępowania cywilnego zalicza się funkcję ochronną, organizacyjną oraz wychowawczą²⁷. W literaturze wymienia się także funkcję represyjną i prewencyjną²⁸. Funkcja ochronna polega na udzieleniu ochrony prawnej interesom indywidualnym albo interesowi ogólnemu (społecznemu)²⁹. Przechodząc do bardziej szczegółowych klasyfikacji, należy wyróżnić ochronę definitywną (ostateczną) oraz tymczasową³⁰. Zdaniem A. Jakubeckiego tymczasowa ochrona prawna służy wyeliminowaniu zagrożenia praw podmiotowych, a niekiedy także innych interesów, do czasu, kiedy możliwe stanie się udzielenie ochrony definitywnej. Według tego autora jest to sfera działalności sądów w postępowaniu cywilnym, charakteryzująca się prowizorycznością wydawanych orzeczeń, rozumianą jako czasowe ograniczenie ich skuteczności³¹. Podobnie wypowiada się K. Korzan w odniesieniu do orzeczeń zabezpieczających, wskazując,

²⁵ Znajduje to potwierdzenie w wypowiedzi J. Jagieli, który (w innym miejscu) stwierdza, że funkcją zabezpieczenia spadku jest w istocie ochrona praw związanych ze spadkobraniem, *Tymczasowa ochrona...*, s. 280.

²⁶ K. Korzan, *Postępowanie...*, s. 13; M. Sawczuk, *O celach i funkcjach postępowania cywilnego procesowego...*, s. 327; A. Jakubecki, *Postępowanie zabezpieczające w sprawach z zakresu prawa własności intelektualnej*, Warszawa 2002, s. 165.

²⁷ M. Walasik, *Analogia...*, s. 129–141.

²⁸ S. Włodyka, *Pojęcie postępowania...*, s. 288–289.

²⁹ Zdaniem S. Cieślaka to właśnie funkcja polegająca na ochronie interesu jednostki lub grupy ma zasadnicze znaczenie (jest „zasadą”). Poza tym autor wskazuje na dwie inne funkcje, czyli ochronę interesu publicznego oraz wpływanie na kształtowanie się pożądaných postaw podmiotów prawa (S. Cieślak, *Formalizm postępowania...*, s. 58–59).

³⁰ J. Jagiela, *Tymczasowa ochrona...*, s. 208.

³¹ A. Jakubecki, *Postępowanie zabezpieczające...*, s. 175.

że formy rozstrzygnięć zabezpieczających łączy cecha okresowego funkcjonowania³². Wśród instytucji procesowych zapewniających udzielanie ochrony tymczasowej wymienia się postępowanie zabezpieczające, wstrzymanie wykonania orzeczenia, zawieszenie rygoru natychmiastowej wykonalności oraz spis inwentarza. Do tej grupy jest też zaliczane postępowanie w sprawie o zabezpieczenie spadku³³.

Postępowanie w sprawie o zabezpieczenie spadku służy zatem udzieleniu tymczasowej ochrony prawnej. Zabezpieczenie spadku ma charakter prowizoryczny i z samego założenia powinno ono obowiązywać wyłącznie przez pewien okres (przejściowo). Tymczasowy charakter zabezpieczenia spadku znajduje swoje odzwierciedlenie w treści art. 636¹ § 2 k.p.c. Przepis ten przewiduje, że sąd uchyli z urzędu zabezpieczenie, jeżeli ustała potrzeba zabezpieczenia, a w szczególności gdy zgłosi się spadkobierca legitymujący się prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia w celu objęcia spadku albo wykonawca testamentu lub kurator spadku w celu przejęcia zarządu majątkiem spadkowym. U podstaw tej konstrukcji leży założenie, że niebezpieczeństwo naruszenia rzeczy lub praw majątkowych, którymi władał spadkodawca lub które należały do niego, powinno zostać wyeliminowane w wyniku czynności albo postępowań gwarantujących ochronę definitywną (np. objęcie spadku przez spadkobiercę, stwierdzenie nabycia spadku albo dział spadku).

W odniesieniu do postępowania nieprocesowego wyróżnia się także ogólne funkcje, wyodrębniane z punktu widzenia przejawów aktywności sądu w tym postępowaniu. Wymienia się zatem funkcje polegające na: ustalaniu i urzeczywistnianiu norm prawnych, wydawaniu relewantnych prawnie zarządzeń, zezwoleń i zwolnień, prowadzeniu działalności dokumentacyjno-rejestrowej albo dokonywaniu innych czynności przewidzianych w ustawie³⁴. Wykorzystanie tej klasyfikacji w odniesieniu do funkcji postępowania w sprawach zabezpieczenia spadku jest jednak zbyt ogólne, gdyż pozwala jedynie stwierdzić, że funkcja ta polega na dokonywaniu innych czynności przewidzianych w ustawie.

Mając na uwadze określony wyżej cel postępowania w sprawach o zabezpieczenie spadku oraz charakter ochrony prawnej udzielanej w tym postępowaniu, należy przyjąć, że funkcja omawianego postępowania polega na zastosowaniu środków zabezpieczenia spadku pozwalających na wyeliminowanie niebezpieczeństwa naruszenia składników majątkowych (rzeczy lub praw) pozostałych po spadkodawcy³⁵. Zastosowanie środków zabezpieczenia spadku oznacza, że działalność organów w tym postępowaniu ma charakter prewencyjny, gdyż polega ona na zapobieganiu grożącym naruszeniom³⁶. Zabezpieczenie spadku nie pozwala na zapewnienie ochrony praw lub interesów dotyczących rzeczy lub praw pozostałych po spadkodawcy w razie wdrożenia środków zabezpiecze-

³² K. Korzan, *Sądowe postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1986, s. 9.

³³ J. Jagiela, *Tymczasowa ochrona...*, s. 211; E. Wengerek, *Pojęcie, przedmiot i przesłanki...*, s. 360.

³⁴ E. Gapska (w:) E. Gapska, J. Studzińska, *Postępowanie nieprocesowe*, Warszawa 2015, s. 50.

³⁵ J. Jagiela, *Tymczasowa ochrona...*, s. 227.

³⁶ Na marginesie należy zaznaczyć, że w doktrynie powszechnie wskazuje się, że działalność jurysdykcyjna sądu nie jest jedyną aktywnością sądu w postępowaniu nieprocesowym. Według K. Lubińskiego działalność sądu w postępowaniu nieprocesowym można traktować jako działalność jurysdykcyjną, administracyjną albo działalność szczególnego rodzaju (K. Lubiński, *Istota i charakter prawny działalności sądu w postępowaniu nieprocesowym*, Toruń 1985, s. 118).

nia po naruszeniu tych składników majątkowych. Podział funkcji na represyjne i prewencyjne został zaproponowany przez S. Włodykę. Funkcje prewencyjne występują w tych postępowaniach, w których chodzi o zapobieganie naruszeniu prawa. Dodatkowo autor ten zastrzega, że prewencyjna funkcja postępowania może występować w niektórych postępowaniach jako funkcja jedyna i bezpośrednia (np. w razie zabezpieczenia dowodów albo w postępowaniu zabezpieczającym)³⁷. Skoro funkcja prewencyjna, jako jedyna i bezpośrednia funkcja postępowania, jest charakterystyczna dla postępowań zmierzających do zapewnienia ochrony tymczasowej, to należy tę uwagę odnosić również do postępowania w sprawach zabezpieczenie spadku.

Na gruncie przepisów o postępowaniu zabezpieczającym wyróżnia się cele i funkcje szczegółowe postępowania, w tym cele i funkcje zabezpieczające, regulujące i zaspokajające³⁸. Podział ten odpowiada klasyfikacji stosowanej w odniesieniu do sposobów zabezpieczenia, w ramach której wyróżniono sposoby konserwacyjne, nowacyjne i antycypacyjne. Do tej ostatniej kategorii należą te nowacyjne sposoby zabezpieczenia, które pozwalają na tymczasowe zaspokojenie roszczenia uprawnionego³⁹. Powyższe rodzaje funkcji szczegółowych można też odnieść do zabezpieczenia spadku. Taki pogląd został wyrażony przez J. Jagiełę, który powyższy podział zastosował w odniesieniu do wszystkich instytucji zapewniających tymczasową ochronę prawną. Zabezpieczenie spadku, zdaniem tego autora, trzeba zaliczyć do kategorii tymczasowej ochrony prawnej o charakterze zabezpieczającym (konserwacyjnym). Ochrona ta polega na ustanowieniu przedstawiciela ustawowego, na stwierdzeniu istniejącego stanu rzeczy oraz na utrzymaniu istniejącego stanu rzeczy⁴⁰. Należy jednak już w tym miejscu wskazać, że zawarty w art. 636 § 2 k.p.c. katalog środków zabezpieczenia spadku ma charakter egemplifikacyjny, a według regulacji dotyczącej wyboru środków zabezpieczenia sąd powinien zastosować taki środek zabezpieczenia, jaki stosownie do okoliczności sprawy uzna za odpowiedni (art. 636 § 1 k.p.c.). Nie jest zatem wykluczone, że w konkretnych okolicznościach odpowiedni może okazać się taki środek, który będzie odpowiednikiem nowacyjnego sposobu zabezpieczenia. Innymi słowy, będzie kształtował sytuację prawną lub faktyczną osób zainteresowanych w trakcie obowiązywania zabezpieczenia w sposób odmienny od istniejącej⁴¹. Zabezpieczenie spadku może zatem pełnić również funkcję regulującą.

Wykluczyć trzeba natomiast zaspokajającą funkcję zabezpieczenia spadku. Zabezpieczenie spadku służy wprawdzie ochronie praw i roszczeń dotyczących rzeczy lub praw majątkowych pozostałych po spadkodawcy, ale nie może służyć ich zaspokojeniu. Jak trafnie wskazuje J. Jagieła, nie chodzi tu o zabezpieczenie roszczeń, które mogą powstać w związku ze spadkobranie. Roszczenia te podlegają zabezpieczeniu za zasadach

³⁷ S. Włodyka, *Pojęcie postępowania cywilnego...*, s. 288–289.

³⁸ Należy odnotować, że występują pewne różnice między poglądami poszczególnych autorów wynikające z różnego podejścia do określenia celów tego postępowania (szerzej J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona...*, s. 211 i n. oraz cyt. tam literatura).

³⁹ Należy podkreślić, że grupa zabezpieczeń nowacyjnych obejmuje sposoby antycypacyjne (pozwalające na zaspokojenie) oraz inne sposoby nowacyjne (szerzej A. Jakubecki, *Postępowanie zabezpieczające...*, s. 132; J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona...*, s. 370–380).

⁴⁰ J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona...*, s. 371–372.

⁴¹ Na przykład uregulowanie stosunków między wnioskodawcą i uczestnikiem w okresie obowiązywania zabezpieczenia albo ustanowienie zakazu zbywania rzeczy lub prawa pozostałego po spadkodawcy.

ogólnych (art. 730 i n. k.p.c.)⁴². Ochrona roszczeń przysługujących spadkobiercom, wierzycielom spadkodawcy, uprawnionym do zachowku, współwłaścicielom albo współuprawnionym z tytułu wspólnego prawa ma zatem wyłącznie charakter pośredni. Środki zabezpieczenia spadku służą bowiem uchyleniu zagrożenia dla rzeczy lub praw majątkowych pozostałych po spadkodawcy i nie mogą nawet zmierzać do zaspokojenia tych roszczeń. W ramach zabezpieczenia spadku wykluczone jest zatem nie tylko zastosowanie takich środków zabezpieczenia, które umożliwiałyby spełnienie świadczenia będącego przedmiotem roszczenia, jak też takich, które polegałyby na zajęciu ruchomości lub prawa, ustanowieniu hipoteki przymusowej albo zarządu przymusowego. W doktrynie takie sposoby zabezpieczenia są traktowane jako „antycypowana egzekucja”⁴³ albo „pierwsze fragmenty egzekucji” zmierzającej do zaspokojenia zabezpieczonego roszczenia⁴⁴. Obrazowo opisuje tę zależność K. Korzan, stwierdzając, że nawet wtedy, gdy zabezpieczenie spadku następuje na wniosek wierzyciela, zapada ono w jego interesie, ale nie na jego rzecz⁴⁵.

3. Charakter postępowania o zabezpieczenie spadku

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego przewidują szereg postępowań, w których są realizowane funkcje zbliżone do zabezpieczenia spadku. Niekiedy postępowania te również pozwalają na wyeliminowanie zagrożenia dla składników majątkowych pozostałych po spadkodawcy. Z tego względu zachodzi potrzeba zidentyfikowania cech odróżniających omawiane postępowanie od postępowań realizujących zbliżone funkcje.

W pierwszej kolejności należy omówić podobieństwa postępowania o zabezpieczenie spadku i postępowania zabezpieczającego (czyli postępowania unormowanego w przepisach części drugiej kodeksu postępowania cywilnego). Terminologiczne podobieństwo obu nazw może sugerować, że zabezpieczenie spadku stanowi szczególnie sposób zabezpieczenia roszczenia. Podobieństwo polega też na tym, że ochrona udzielana w obu tych postępowaniach ma charakter tymczasowy⁴⁶. Warto też zauważyć, że zarówno postępowanie zabezpieczające, jak i postępowanie w sprawie o zabezpieczenie spadku odznaczają się sumarycznością. Do wydania pozytywnych postanowień w obu tych postępowaniach wystarcza uprawdopodobnienie faktów będących podstawą orzeczenia, nie jest zaś wymagane ich udowodnienie. Podobieństwa odnoszą się również do formy orzeczeń (postanowienia) oraz przysługującego od nich środka odwoławczego (zażalenie). Kolejne podobieństwo dotyczy charakteru (natury) niektórych norm wynikających

⁴² J. Jagiela, *Tymczasowa ochrona...*, s. 227.

⁴³ E. Wengerek, *Sądowe postępowanie egzekucyjne w sprawach cywilnych*, Warszawa 1970, s. 19.

⁴⁴ F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, t. I, Toruń 1994, s. 12 i n.

⁴⁵ K. Korzan, *Sądowe postępowanie...*, s. 11.

⁴⁶ Wydaje się, że to właśnie to podobieństwo skłania E. Wengerka do przyjęcia poglądu, iż zabezpieczenie spadku stanowi jedną z form ochrony tymczasowej, która w istocie zmierza do zabezpieczenia roszczeń wynikających z praw do spadku i wymaga omówienia łącznie z postępowaniem zabezpieczającym (*Pojęcie, przedmiot i przesłanki...*, s. 360). Autor ten odwołuje się przy tym do poglądu W. Siedleckiego, który wskazuje, że przepisy o postępowaniu zabezpieczającym mają zastosowanie do postępowania nieprocesowego, i nie wyłącza postępowania w przedmiocie zabezpieczenia spadku. Wydaje się, że wypowiedź W. Siedleckiego odnosiła się do tego, że jest dopuszczalne zabezpieczenie roszczenia dochodzonego w postępowaniu rozpoznawczym w trybie nieprocesowym, w tym także w sprawach o zabezpieczenie spadku, o czym niżej.

z przepisów dotyczących tych postępowań. Można wśród nich bowiem wyróżnić normy o charakterze materialnoprawnym⁴⁷. Do tej ostatniej grupy należą normy dotyczące podstaw zabezpieczenia w postępowaniu zabezpieczającym (art. 730¹ k.p.c.) oraz podstaw zabezpieczenia spadku (art. 634 k.p.c.).

Zdaniem K. Korzana mimo podobnego charakteru rozstrzygnięć zabezpieczających „o czasowej skuteczności”, instytucji zabezpieczenia spadku nie można identyfikować z postępowaniem zabezpieczającym z art. 730 i n. k.p.c., które łączy się z konkretną sprawą. Dalej autor ten stwierdził, że przepisy wyczerpująco regulują kwestie dotyczące zabezpieczenia spadku i nie odsyłają do przepisów o postępowaniu zabezpieczającym. Instytucja zabezpieczenia spadku ma charakter samodzielny i uruchomienie działania określających ją przepisów nie jest determinowane wytoczeniem jakiejkolwiek innej sprawy⁴⁸. Z wypowiedzi tej wynika zatem najważniejsza różnica zachodząca między tymi postępowaniami. Jest nią samodzielny charakter postępowania w sprawie o zabezpieczenie spadku. E. Wengerek również zalicza zabezpieczenie spadku do samodzielnych postępowań i wskazuje, że zabezpieczenie roszczenia w tej sprawie nie zdąży do zapewnienia wykonania orzeczenia, którego może nie być albo które w ogóle nie nadaje się do wykonania (jak np. postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku)⁴⁹.

Pogląd o samodzielnym (samoistnym) charakterze postępowania w sprawie o zabezpieczenie spadku jest jednolicie przyjmowany w doktrynie⁵⁰. Nie jest to zatem postępowanie pomocnicze. Wynik tego postępowania jest niezależny od wyniku innego postępowania rozpoznawczego⁵¹, gdyż nie służy ono zapewnieniu skuteczności i wykonalności orzeczenia wydanego w tzw. postępowaniu głównym, jak to ma miejsce w razie udzielenia zabezpieczenia.

Pomimo że postępowanie o zabezpieczenie spadku nie ma charakteru pomocniczego, to jednak jest postępowaniem akcesoryjnym. Służy ono bowiem lub umożliwia udzielenie ochrony definitywnej. W doktrynie wskazuje się, że akcesoryjny charakter mają nie tylko postępowania pomocnicze, ale również inne postępowania, w których jest udzielana tymczasowa ochrona prawna⁵². Do tej ostatniej grupy J. Jagieła zalicza sprawy o zabezpieczenie spadku, wskazując, że funkcją tego postępowania jest w istocie ochrona praw związanych ze spadkobranie, która może być dochodzona w odrębnych postępowaniach i właśnie te względy przesądziły o potrzebie ustanowienia zabezpieczenia spadku⁵³. Pogląd ten zasługuje na aprobatę, ale wymaga uzupełnienia. Ochrona udzielana w ramach zabezpieczenia spadku jest bowiem realizowana nawet wtedy, gdy nigdy nie zostanie wszczęte inne postępowanie dotyczące składników majątkowych podlegających zabezpieczeniu. Rola zabezpieczenia spadku wykracza poza granice postępowania cywilnego. Wyeliminowanie zagrożenia dla przedmiotów pozostałych po spadko-

⁴⁷ Tzw. normy jurysdykcyjne, H. Trammer, *O właściwe miejsce dla czystych norm materialnego prawa cywilno-jurysdykcyjnego*, Przegląd Notarialny 1949, nr 2, s. 20.

⁴⁸ K. Korzan, *Sądowe postępowanie...*, s. 9–10 oraz *Postępowanie...*, s. 285.

⁴⁹ E. Wengerek, *Pojęcie, przedmiot i przesłanki...*, s. 360.

⁵⁰ J. Polickiewicz (w:) J. Polickiewicz, W. Siedlecki, E. Wengerek, *Postępowanie nieprocesowe...*, s. 248; J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona...*, s. 301; M. Walasik, *Zabezpieczenie spadku...*, s. 70.

⁵¹ Świadczy o tym choćby fakt, że zabezpieczenie spadku nie upada w związku z wydaniem orzeczenia o określonej treści w innym postępowaniu, w którym jest udzielana ochrona definitywna. Ustanie zabezpieczenia wymaga wydania postanowienia uchylającego zabezpieczenie.

⁵² A. Jakubecki, *Postępowanie zabezpieczające...*, s. 180; J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona...*, s. 277.

⁵³ J. Jagieła, *Tymczasowa ochrona...*, s. 280.

dawcy w drodze zabezpieczenia spadku umożliwia późniejsze podjęcie czynności procesowych albo pozaprosowych zmierzających albo umożliwiających zapewnienie definitywnej ochrony praw lub interesów dotyczących składników majątkowych pozostałych po spadkodawcy⁵⁴. Czynności te mogą mieć charakter prawny, procesowy albo faktyczny (np. objęcie spadku) i nie zawsze wymagają przeprowadzenia odrębnego postępowania dla zapewnienia ochrony definitywnej.

Postanowienie o dokonaniu zabezpieczenia spadku ma być samodzielny w tym znaczeniu, że obowiązuje ono aż do chwili uchylecia przez sąd, który dokonał zabezpieczenia. Nie występuje tu upadek zabezpieczenia, czyli wygaśnięcie zabezpieczenia z mocy ustawy⁵⁵. Istnieją również różnice o charakterze strukturalnym pomiędzy postępowaniem o zabezpieczenie spadku a postępowaniem zabezpieczającym. Konfiguracja podmiotowa w sprawach o zabezpieczenie spadku jest oparta na zasadzie uczestnictwa (wnioskodawca i uczestnicy), a w postępowaniu zabezpieczającym – na zasadzie dwustronności (uprawniony i obowiązany). W razie dokonania zabezpieczenia spadku przedmiotem podlegającym zabezpieczeniu są rzeczy lub prawa majątkowe pozostałe po spadkodawcy, natomiast w postępowaniu zabezpieczającym zabezpieczeniu podlega roszczenie. W sprawach o zabezpieczenie spadku stosuje się środki zabezpieczenia, a nie sposoby zabezpieczenia, choć nie można wykluczyć zastosowania takich środków, które swoją treścią odpowiadają niektórym sposobom zabezpieczenia roszczenia.

Określenie relacji zachodzących pomiędzy zabezpieczeniem spadku i postępowaniem zabezpieczającym wymaga również uwzględnienia powiązań, które mogą zachodzić między tymi postępowaniami. Można wśród nich wyróżnić dwie grupy. Po pierwsze, chodzi o zagadnienie dopuszczalności zabezpieczenia spadku i zabezpieczenia roszczenia co do tego samego przedmiotu (rzeczy lub prawa). Po drugie, chodzi o dopuszczalność żądania zabezpieczenia roszczenia o zabezpieczenie spadku.

Analizy pierwszej grupy zagadnień dokonał w doktrynie K. Korzan. Jego zdaniem istnieje możliwość, że w stosunku do tego samego przedmiotu (rzeczy lub prawa) najpierw jest zastosowany środek zabezpieczenia spadku, a następnie w innym postępowaniu dochodzi do wydania postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia przysługującego wobec spadkobiercy. Dla uzasadnienia tego trafnego poglądu K. Korzan przytoczył argument celowościowy, według którego tylko zabezpieczenie udzielone według przepisów części drugiej kodeksu postępowania cywilnego zabezpiecza roszczenie wierzyciela dla potrzeb postępowania głównego, a zabezpieczenie spadku takiej funkcji nie spełnia. Dokonanie zabezpieczenia spadku na wniosek tego wierzyciela następuje w jego interesie, ale nie na jego rzecz⁵⁶. Zabezpieczenie spadku nie służy bowiem zapewnieniu wykonalności (albo szerzej – skuteczności) orzeczenia uwzględniającego roszczenia, które to orzeczenie ma zapaść w innym postępowaniu. Innymi słowy, zabezpiecza ono tylko

⁵⁴ Przykładowo można wskazać sytuację, w której dochodzi do wydania przedmiotów podlegających zabezpieczeniu spadkobiercy legitymującemu się zarejestrowanym aktem poświadczenia dziedziczenia (czyli do objęcia spadku przez tego spadkobiercę) albo do wydania rzeczy, którą władał spadkodawca w chwili otwarcia spadku, osobie posiadającej tytuł prawny.

⁵⁵ Upadek zabezpieczenia zachodzi w postępowaniu zabezpieczającym i następuje w razie ziszczenia się zdarzeń określonych w przepisach (np. uprawnienie się niektórych orzeczeń wydanych w sprawie głównej albo wpłacenie sumy zabezpieczenia na rachunek depozytowy sądu).

⁵⁶ K. Korzan, *Sądowe postępowanie...*, s. 10–11.

pośrednio roszczenia związane ze spadkobranie (przysługujące np. wierzycielowi, uprawnionemu do zachowku).

Możliwy jest też taki stan faktyczny, w którym w stosunku do tego samego przedmiotu (rzeczy lub prawa) najpierw zastosowano zabezpieczenie roszczenia, a następnie pojawia się żądanie zabezpieczenia spadku. Należy się zgodzić z poglądem, że zastosowany sposób zabezpieczenia roszczenia eliminuje niebezpieczeństwo naruszenia rzeczy lub prawa, co powoduje, że nie zachodzi przewidziana w art. 634 k.p.c. przedmiotowa podstawa zabezpieczenia spadku⁵⁷. W niektórych przypadkach zasada ta może jednak doznawać wyjątków⁵⁸.

Odnosząc się natomiast do kwestii żądania zabezpieczenia w postępowaniu o zabezpieczenie spadku (czyli zabezpieczenia roszczenia o zabezpieczenie spadku), należy uznać takie zabezpieczenie za dopuszczalne. Żaden przepis nie wyłącza zabezpieczenia roszczenia w omawianych sprawach, a z przepisu art. 730 § 1 k.p.c. wynika, że w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd albo sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia. Jeżeli uprawniony uprawdopodobni roszczenie o zabezpieczenie spadku oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia, to sąd może udzielić zabezpieczenia przy wykorzystaniu sposobów zabezpieczenia, o których mowa w art. 755 § 1 k.p.c., gdyż roszczenie o zabezpieczenie spadku nie ma charakteru pieniężnego. W ramach takiego zabezpieczenia nie można jednak zabezpieczać roszczenia, które jest źródłem legitymacji do złożenia wniosku o zabezpieczenie spadku⁵⁹. Zabezpieczenie roszczenia o zabezpieczenie spadku może nastąpić na wniosek uprawnionego. Jednakże w sprawach, w których zabezpieczenie spadku jest dokonywane z urzędu, sąd może także udzielić zabezpieczenia roszczenia z urzędu (art. 732 k.p.c.).

W literaturze przyjmuje się, że spis inwentarza pełni rolę podobną do zabezpieczenia spadku zwłaszcza w tych przypadkach, w których w ramach zabezpieczenia spadku dochodzi do sporządzenia spisu majątku ruchomego i oddania go pod dozór⁶⁰. Należy jednak stwierdzić, że sporządzenie spisu inwentarza nie służy usunięciu zagrożenia naruszeniem rzeczy i praw majątkowych pozostałych po spadkodawcy⁶¹. K. Korzan wskazuje wprawdzie, że spis inwentarza spełnia pewne funkcje zabezpieczenia spadku, ale

⁵⁷ *Ibidem*, s. 11. W konsekwencji wniosek o zabezpieczenie spadku podlega oddaleniu, a w razie wszczęcia postępowania z urzędu sąd powinien stwierdzić brak podstaw do zabezpieczenia spadku.

⁵⁸ Przykładowo pomimo zabezpieczenia roszczenia jednego wierzyciela przez ustanowienie hipoteki przymusowej, spadkobierca podejmuje czynności zmierzające do obniżenia wartości nieruchomości (np. dewastuje ją) w celu uniemożliwienia zaspokojenia innego wierzyciela. Może też nastąpić zabezpieczenie spadku z urzędu, gdy spełnione są warunki z art. 636 § 3 k.p.c. i doszło do omyłkowego zajęcia ruchomości (która znajdowała się we władaniu spadkodawcy) w ramach wykonania postanowienia o zabezpieczeniu roszczenia wydanego przeciwko osobie trzeciej.

⁵⁹ J. Gudowski podkreśla, że zabezpieczenie spadku należy odróżniać od zabezpieczenia roszczeń spadkowych, dochodzonych w konkretnych sprawach (np. o zachówek, o zapłatę długu spadkowego, o wykonanie zapisu). Ich zabezpieczenie następuje na podstawie art. 730 i n. k.p.c. (J. Gudowski (w.): T. Ereciński (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. III, Warszawa 2012, s. 444). W tym trybie wnioskodawca, będący uprawnionym do zachowku, nie może zatem skutecznie żądać zabezpieczenia roszczenia o zachówek, a wierzyciel spadkodawcy nie może uzyskać zabezpieczenia roszczenia o spełnienie świadczenia. W postępowaniu zabezpieczającym można bowiem zabezpieczyć roszczenie, które stanowi tzw. przedmiot postępowania głównego. W omawianych sprawach przedmiotem tym jest roszczenie o zabezpieczenie spadku.

⁶⁰ J. Jagiela, *Tymczasowa ochrona...*, s. 186; A. Stempniak, *Spis inwentarza...*, cz. I, s. 252.

⁶¹ Zazwyczaj nie jest też możliwe osiągnięcie tego celu w razie zastosowania środka zabezpieczenia polegającego wyłącznie na sporządzeniu spisu majątku. Spis taki pozwala jedynie na ustalenie rodzaju i innych cech identyfikujących składniki majątkowe podlegające zabezpieczeniu. Nie uchyla natomiast przyczyny grożącego naruszenia ani nie zapobiega temu naruszeniu, co oznacza, że nie pozwala na osiągnięcie celu zabezpieczenia spadku.